

Ljiljana Gavrilović

Etnografski institut SANU, Beograd
fifana@gmail.com

Bafi ubica vampira: superheroína, ali ne u Srbiji*

Apstrakt: U radu se raspravlja o TV seriji *Bafi ubica vampira* – njenoj ogromnoj popularnosti u Americi, zapadnoj Evropi i Australiji i potpuno nepostojećoj reakciji na nju u Srbiji. Upoređivanjem tema koje se smatraju važnim u zapadnim društvima i aktuelne situacije u Srbiji, analiza pokazuje da je *Bafi ubica vampira* serija koja u Srbiji i nije mogla da postane popularna, jer jezikom fantastike govori o realnosti i postavlja neprijatna pitanja, koja publika u Srbiji ne želi da čuje.

Ključne reči: Bafi ubica vampira, TV serija, vampir, strah, kultura, Srbija

Vampiri – od noćne more do susedstva

Ideja o hodajućim mrtvacima koji se hrane krvlju živih (= životom, životnom silom) oduvek je fascinirala ljudski duh: priče o njima deo su tradicije velikog broja evropskih naroda. Tokom 19. veka oni, u obliku vampira, ulaze u popularnu kulturu na velika vrata, i to ne toliko zahvaljujući još uvek popularnom *Drakuli* Brema Stokera,¹ koliko danas nepoznatom Polidorijevom *Vampiru*,² kreiranom u velikoj meri više na osnovu utiska koji je Polidorijev poslodavac, Bajron, ostavljao na viktorijansku sredinu svog vremena, nego na osnovu samog teksta Polidorijeve priče, kasnije i romana (čiji je vampirski glavni junak u velikoj meri oblikovan na osnovu Polidorijevog viđenja Bajrona).³ Od 19. veka do danas ideja o vampirima se promenila, iako su oni ostali

---

* Rad je rezultat istraživanja na projektu 177026, *Kulturno nasleđe i identitet*, koje finansira Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj RS.

¹ *Dracula*, 1897.

² *The Vampyre*, 1819.

³ Po legendi, dokumentovanoj dnevničkim zapisima, kišna nedelja 1816. godine, na obali Ženevskog jezera, koja je rezultirala Polidorijevim tekstom, kao i *Frankenštajnom* Meri Šeli i Bajronovom makabr bajkom *The Burial*, može se s pravom smatrati ključnim periodom za oblikovanje kako viktorijanske kulture, tako i savremene popularne kulture. Više o tome u: King (2006: 77-79), ali i u sjajnom filmu Kena Rasela *Gothic* (1986).

prisutni u opštoj imaginaciji. Vampiri, kao i ostali demoni zamišljeni kako borave u drugim svetovima/dimenzijama, ili čak pored nas neviđeni, prestali su u savremenoj popularnoj kulturi da označavaju strah od onostranog/neprirodnog i samim tim Zlog, kako ih je nekada definisalo hrišćansko viđenje sveta – oni su postali fascinacija dugim životom, večnom mladošću i nedvojbenom seksualnom atraktivnošću ove, posebne vrste ne-umrljih,⁴ a strahovi koje danas pobuđuju (ako strahova uopšte ima) postali su sasvim drugačiji – to je skup novih strahova koje proizvodi savremena civilizacija.

Od Stokera pa sve do pred kraj 20. veka, vampiri su, ma koliko popularni, za razliku od većeg dela horor produkcije, bili štivo isključivo za odrasle ili mlađe odrasle čitaoce/gledaoce (one koji su stariji od 20 godina).⁵ *Vampirске hronike* En Rajs,⁶ *Salemovo* Stivena Kinga,⁷ bezbrojne filmske obrade Stokerovog teksta, a kasnije i drugih popularnih romana o vampirima (npr. *Intervju sa vampirom*, na osnovu prvog dela *Vampirskih hronika* En Rajs⁸), kao i filmovi nezavisni od literarnih predložaka (npr. *Bal vampira*, Romana Polanskog⁹ ili *Nosferatu, fantom noći*, Vernera Hercoga¹⁰) bili su namenjeni pre svega odrasloj publici. Istovremeno, do druge polovine 20. veka vampirske priče su uvek i isključivo povezivane sa hororom, žanrom čiji je cilj da prikazuje, i istovremeno ispituje, individualne i društvene/kulturne strahove i to u jasnoj formi: vampiri (ma šta oni označavali) su ti koji izazivaju strah. En Rajs je prva, u svojim *Vampirskim hronikama*, uklonila strah od samih vampira, čime su oni postali *osobe*, iako nesumnjivo drugačije od nas, koje – vide ne/prepoznate ili neviđene/neprepoznate – borave negde u našoj okolini. Tome je nesumnjivo dalje doprinela ekranizacija *Intervjua sa vampirom*, u kojoj su Bred Pit, Tom Kruz i Antonio Banderas – velike filmske zvezde i nesumnjivi seks-simboli devedesetih godina prošlog veka – igrali uloge ključnih

⁴ Za razliku od zombija i drugih živih mrtvaca, koji su potpuni opozit vampirima.

⁵ Ovde pominjem samo one najpopularnije, ali si u mnogi drugi pisci, oni koje niko ne bi svrstao u pop-kulturne autore, eksperimentisali sa vampirskim temama, kao npr. Vijan, sa svojom kratkom pričom *Drenkula* (*Drencula*, 1940), ili Borisav Pekić, sa sotijom *Kako upokojiti vampira* (Beograd: BIGZ, Rad, Narodna knjiga, 1977). Samo spisak naslova objavljenih tokom 19. i 20. veka u mnogome bi prevazišao okvire ovog teksta.

⁶ Romani: *Interview with the Vampire* (1976), *The Vampire Lestat* (1985), *The Queen of the Damned* (1988), *The Tale of the Body Thief* (1992), *Memnoch the Devil* (1995), *The Vampire Armand* (1998), *Merrick* (2000), *Blood and Gold* (2001), – *Blackwood Farm* (2002), *Blood Canticle* (2003), kao i drugi romani koji se nalaze van ovog serijala, kao što su npr. *Pandora* (1998) i *Vittorio the Vampire* (1999).

⁷ *Salem's Lot*, 1978.

⁸ *Interview with the Vampire: The Vampire Chronicles*, Neil Jordan, 1994.

⁹ *Dance of the Vampires*, 1967.

¹⁰ *Nosferatu: Phantom der Nacht*, 1979.

vampira, čime je značajno pomeren fokus sa užasa na seksualnu atraktivnost vampira. Ideja da su oni mrtvi, a ipak hodaju među nama, više nije trebalo da izaziva strah od smrti i onostranog Zla – naprotiv. Vampiri su postali oličenje ključnih snova američkog, a sada u velikoj meri i globalnog društva, jer su posle smrti (kao ljudskih bića) stekli večnu mladost,¹¹ lepotu i zdravlje. Ono što je i dalje (trebalo da) proizvodi strah jeste upravo njihova seksualna zavodljivost, u skladu sa sve jačim restriktivnim odnosom prema seksu, prouzrokovanim s jedne strane pojavom AIDS-a i drugih novih teško lečivih polnih bolesti, a sa druge ozbiljnim zaokretom ka puritanizaciji zapadnog, pre svega američkog društva.

Ne tako obična serija

Krajem devedesetih godina 20. veka situacija se naglo promenila i vampiri su ušli u štivo namenjeno tinejdžerima.¹² U Americi je 1997. godine počela da se emituje tinejdžerska TV serija *Bafi ubica vampira*¹³ koja je, već tokom prve sezone prikazivanja, obezbedila sebi kulturni status. Snimljeno je sedam sezona da bi, posle treće, počela da se emituje i spin-off serija *Angel*,¹⁴ namenjena prvenstveno starijim gledaocima (trajala je pet sezona), a obe serije su, posle prestanka snimanja, nastavljene u formi stripa i grafičkih novela, koje se objavljuju do danas (neke od njih su objavljujivane i paralelno, tokom emitovanja serije/serija).¹⁵ Uspeh ove serije prouzrokovao je naglu proizvodnju novih tekstova o vampirima namenjenih mladim gledaocima, od kojih su neki i danas u žiži popularnosti: *Vampirski dnevnik*,¹⁶ *Kuća no-*

---

¹¹ Naslovna strana za DVD izdanje filma *The Lost Boys* (Joel Schumacher 1987/2004) kaže: "Spavaš ceo dan. Zabavljaš se celu noć. Zabavno je biti vampir".

¹² Deceniju pre toga snimljen je film *Lost Boys*, koji je takođe bio namenjen tinejdžerima, ali je TV serija bila namenjena mnogo širem auditorijumu.

¹³ Film s istim ovim imenom snimljen je još 1992, ali je, po mišljenju pisca scenarija, tada još nepoznatog Džosa Vidona, u filmu izneverena suština njegovog teksta, te je on kasnije počeo sa snimanjem TV serije: *Buffy – the Vampire Slayer*, Joss Whedon, Mutant Enemy Productions 1997-2003.

¹⁴ *Angel*, Joss Whedon, Mutant Enemy Productions 1999-2004.

¹⁵ *Origin* 1999, *Fray*, 2001-2003, *Tales of the Slayers*, 2002, *Tales of the Vampires*, 2003-2004, *Buffy the Vampire Slayer Season Eight*, 2007-2008, *Buffy the Vampire Slayer Season Nine*, 2009, *Angel: After the Fall*, 2007-2009, koja se dalje grana u niz novih spin-off serija (*Spike: After the Fall*, *Angel: Only Human* i nekoliko drugih).

¹⁶ Originalna trilogija (L. J. Smith, *The Vampire Diaries*) objavljena je pre filma *Bafi ubica vampira*, još 1991. godine, ali je postigla popularnost znatno kasnije, tako da je 2007. godine objavljena spin-off trilogija *The Vampire Diaries: The Return*, a TV serija snimljena na osnovu prve trilogije počela je da se prikazuje 2009. godine.

ći,¹⁷ i, konačno – najpopularnija od svih nasljednika – *Sumrak*,¹⁸ kao i novu proizvodnju vampirskog štiva za odrasle kakve su npr. *Južnjačke vampirske misterije*.¹⁹

Serijska *Bafi ubica vampira* je, na prvi pogled, samo još jedna tinejdžerska serija u ogromnoj produkciji zabave za mlade. No, to ne objašnjava izuzetan interes koji ova, kao i druge serije njenog autora Džosa Vidona,²⁰ pobuđuje do danas. Serija se i dalje intenzivno prodaje u DVD izdanjima (piratsko skidanje sa Interneta je nemoguće kvantifikovati, ali je njena velika dostupnost i veliki broj različitih formata na brojnim web lokacijama nesumnjiva potvrda interesovanja publike), postoji ogroman broj web lokacija i diskusionih grupa koje su organizovali fanovi i isto tako ogromna produkcija novih sadržaja nastalih mimo autora serije (*fan & slash fiction*), koji nastavljaju ili šire priču u različitim pravcima (cf. Kirby-Diaz 2009). O njenoj i dalje aktuelnoj popularnosti nesumnjivo govore rezultati izbora najpopularnijih naučno-fantastičnih karakterata, koje je 2010. godine organizovao britanski časopis SFX povodom izlaska svog dvestotog broja, u kome su se likovi iz ove serije pojavili u više kategorija (SFX 200 Poll Results). U kategoriji heroína, Bafi se našla na drugom mestu, odmah posle Sare Konor (*Terminator*), ali se u prvih 10 pozicionirala i njena drugarica Vilou (9. mesto); u kategoriji najomiljenijih vampira, našla su se čak četiri lika iz serije: Spajk na drugom mestu (odmah posle Drakule), Ejndžel (3. mesto), Drusila (5. mesto) i Darla (10. mesto), svi pre Edvarda iz trenutno aktuelnog tinejdžerskog hita *Sumrak*; dok se u kategoriji omiljenih mudraca, mentora i učitelja, Rupert Džajls (posmatrač/tutor Bafi-kao-ubice) našao čak na prvom mestu – pre Gandalfa (*Gospodar prstenova*), Obi-Van Kenobija (*Ratovi zvezda*) i/ili Dambladora (*Hari Potter*).

Serijska je, pored Amerike, postigla ogroman uspeh u Engleskoj i Australiji, ali i u zemljama zapadne Evrope, što govori o nesumnjivoj činjenici da su njeni autori uspeli da prepoznaju probleme i iskustva sa kojima se susreću mladi

¹⁷ P. C. Cast and Kristin Cast: *Marked*, 2007, *Betrayed* 2007, *Chosen*, 2008, *Untamed*, 2008, *Hunted*, 2009, *Tempted*, 2009, *Burned*, 2010, *Awakened*, 2011, a dalji nastavci se očekuju (planirano je ukupno 12 knjiga).

¹⁸ *Twilight* 2005, *New Moon* 2006, *Eclipse* 2007, *Breaking Dawn* 2008, a najavljen je i nastavak.

¹⁹ C. Harris *The Southern Vampire Mysteries: Dead Until Dark* 2001, *Living Dead in Dallas* 2002, *Club Dead* 2003, *Dead to the World* 2004, *Dead as a Doornail* 2005, *Definitely Dead* 2006, *All Together Dead* 2007, *From Dead to Worse* 2008, *Dead and Gone* 2009, *Dead in the Family* 2010, a *Dead Reckoning* se očekuje 2011. godine. Serijal je ekranizovan kao *True blood* TV serija, koja se prikazuje od 2008. godine do danas (četvrta sezona je najavljena za 2011. godinu).

²⁰ TV serija *Angel*, TV serija *Firefly* i njen nastavak, film *Serenity* (2002/2005), kratki internet/TV film *Dr. Horrible's Sing-Along Blog* (2008), TV serija *Dollhouse* (2009-2010).

iz zapadnog sveta i da, istovremeno, o njima govore jezikom i estetikom koja im je bliska, koju oni mogu da prepoznaju i prihvate kao svoju, sa kojom mogu da se identifikuju.

No, s druge strane, ova serija je – kao i ostali radovi njenog autora – proizvela i ozbiljan akademski interes.²¹ Do sada je organizovano trinaest konferencija,²² koje su rezultirale zbornicima radova, objavljene su desetine knjiga i poseban broj časopisa *European Journal of Cultural Studies* (br. 8/3). Specijalizovani časopis *Slayage*, sa redakcijom koju čini dvadesetak univerzitetskih profesora različitih naučnih usmerenja iz SAD, Engleske i Australije, izlazi od 2001. godine (do sada je objavljen 31 broj), a postoji i časopis *Watcher Junior*, koji je namenjen objavljivanju studentskih radova. U svim ovim publikacijama brojni autori su raspravljali najraznovrsnija pitanja koja se mogu čitati iz literarnog, vizuelnog i muzičkog teksta serije: od generacijskih, porodičnih i polnih odnosa, preko politike, religije i morala, do odnosa publike prema tekstu i subtekstu, ali su se bavili i analizama rada istraživača koji u sebi nastoje da objedine potpuno fanovsku emociju i naučnu distancu/objektivnost, što ih dovodi u razne vrste ambivalencija u odnosu na sopstveno, pre svega naučno, angažovanje (npr. Burr 2005).²³

Očigledno – ne tako obična serija.

Strah je ubica uma. Strah je mala smrt...

Bafi ubica vampira je serija koja je u početku bila namenjena prvenstveno mladim gledaocima, ali su se, vrlo brzo, i roditelji ciljanih tinejdžera našli zahvaćeni njenom čarolijom. Tokom prve tri sezone ona se zaista bavi adolescentima – njihovim odnosom prema sebi, svetu koji ih okružuje, odraslima, vršnjacima i školom, uključujući i uobičajenu temu medijskih proizvoda za tinejdžere – zbuđenost sopstvenim transformacijama, pre svega promenom u seksualna i rodno određena bića. Od četvrte sezone osnovna tema se u nekoliko menja, iako se i dalje bavi odrastanjem. Priča prati snalaženje mladih ljudi koji su završili srednju školu (i sada se smatraju odraslima) u svetu u kome

²¹ To je sasvim neočekivana realizacija autoironične opaske, u kojoj jedna od članica Veća posmatrača (tajna organizacija, locirana u Britaniji, čiji je zadatak da priprema Ubice za borbu sa demonima; čuvari informacija, istorije i tradicije) kaže Spajku (vampiru): "Napisala sam svoj doktorat o tebi" (*Checkpoint*, 5.12).

²² Od kojih jedna u Francuskoj i jedna u Turskoj, dok su ostale bile u zemljama s engleskog govornog područja.

²³ Naravno, većina pomenutih autora nisu antropolozi, inače bi podrazumevali tu vrstu sukobljavanja sa materijom o kojoj pišu: učestvovanje uvek proizvodi emocije, ma koliko se trudili da se od njih ogradimo.

počinju da preuzimaju odgovornost za svoje postupke, za sebe same, pa i za svet u celini, ali se istovremeno bavi i pitanjima odgovornosti nauke i države (4. sezona), analizom i kritikom liberalnog kapitalizma (5. i 6. sezona) i nizom drugih, opštih pitanja.

Osnovna priča serije kreće se oko troje mladih ljudi – Bafi (*Buffy*), Vilou (*Willow*) i Ksandra (*Xander*), koji su u početku učenici srednje škole u izmišljenom kalifornijskom gradiću Sanidejlu, njihovog odraslog prijatelja/učitelja/savetnika Džajlsa (*Giles*), koji je tokom prve tri sezone bibliotekar u školskoj biblioteci (a pre toga je radio kao kustos Britanskog muzeja), kao i promenljive grupe njihovih prijatelja i partnera. Od pete sezone tinejdžerski diskurs preuzima mlađa sestra glavne junakinje Don (*Dawn*), što se ukršta sa pogledom koji na iste probleme imaju osobe koje se smatraju odraslima, iako su tek nekoliko godina van tinejdžerskog doba. Četvrta sezona je posvećena odlasku iz kuće na univerzitet kao prvom separacijom od roditeljskog doma, a od pete sezone se glavni junaci sudaraju sa teškoćama nalaženja posla i finansiranja svakodnevnog života, bez zaštite i podrške roditelja ili bilo koga iz starije generacije.

Osnova priče je borba koju Bafi i njeni prijatelji vode protiv sila Tame – prvenstveno protiv vampira, ali i drugih monstruma i čudovišta, bilo da su ona mističnog ili, kao u slučaju kiborga Adama (4. sezona), naučnog porekla, a koji su – svi do jednog – metafore za različite vrste strahova koji proizilaze iz realnih ili irealnih problema koje proizvodi zapadna civilizacija. Kako kaže glavni negativac iz prve dve sezone:

"Strah je divna stvar! To je najjača sila na ovom svetu. Nije ljubav, čak ni mržnja. Već strah! ... Mi smo definisani stvarima kojih se borimo. ... Ako mogu da se suočim sa svojim strahom, on ne može vladati mnome"²⁴ (*Nightmares*, 1.10).²⁵

Priča prati način na koji se Ubica vampira razračunava sa strahovima – svojim, generacijskim, ili čitavog društva. Obični, sitni, svakodnevni lični strahovi, za koje su metafora bezbrojni bezlični vampiri, bezopasni su i njih se Ubica rešava bez ikakvih problema; borba sa njima je relativno tekuća stvar, na koju ona gotovo da ne obraća pažnju. No, veći problemi kao što je završe-

---

²⁴ Ova izjava je očigledna parafraza litanije za prevazilaženje straha iz Herbertove *Dine* ("Strah je ubica uma. Strah je mala smrt koja donosi potpuno brisanje. Suočiću se sa strahom. Dopustiću mu da prođe preko mene i kroz mene. A kada me mine, osvrnuću se da mu vidim trag. Tamo gde je strah prošao, neće biti ničega. Preostaću samo ja", Herbert 1996/1965). Ovo je samo jedna u gotovo beskrajnom nizu referenci na značajne autore/dela iz popularne kulture.

²⁵ Epizode su citirane navođenjem imena, broja sezone i broja epizode u sezoni, kako je to uobičajeno u literaturi koja se bavi TV serijama. Ukoliko se ista epizoda citira više puta, kasnije se navodi samo broj sezone i broj epizode u sezoni.

tak školovanja, suočavanje sa državom i/ili sistemom u statusu odrasle osobe, postaju kataklizmični.

Čitava serija je zapravo, na izvestan način, anti-horor, iako je – verovatno s obzirom na pojavljivanje vampira i drugih čudovišta – najavljivana kao horor.²⁶ Iako se horor-kao-žanr najčešće grubo definiše kao literatura/film (i, kasnije, drugi oblici stvaralaštva) koji kod čitaoca/gledaoca izaziva osećanje strave i/ili užasa, *Bafi ubica vampira* je serija koja ima sasvim obrnute efekte. Da – ona se bavi strahovima, ali na potpuno drugačiji način od uobičajenog horor moda: ona nije koncipirana tako da izaziva strah, već da otvoreno govori o strahovima, sa ciljem da se njihovi izvori jasno prepoznaju i da se uvide mogućnosti za savladavanje teškoća od kojih se strahuje. Autor serije je više puta izjavio da je želeo da problematizuje i izvrne sve žanrovske kliše, počevši od pravila da "sitna plavuša" ulazi u mračni prostor, gde biva ubijena. Umesto toga, sitna plavuša (Bafi Samers) postaje sposobnija i jača od svih vrsta čudovišta sa kojima se sukobljava²⁷ i iz mračnog prostora izlazi kao pobednik. No, mnogo veći otklon od klišea je ukupna priča, u kojoj najveći užas ne izaziva suočavanje sa ne-mrtvim vampirima i drugim demonima kao metaforom za različite vrste ličnih/generacijskih strahova, nego sukobljavanje sa svakodnevnim životom i prevazilaženje teškoća čije se rešavanje obično uzima zdravo-za-gotovo.

U prve tri sezone to je suočavanje sa srednjom školom i odrastanjem, a kasnije sa pronalaženjem posla, održavanjem kuće, brigom o porodici, ili zarađivanjem novca za plaćanje računa i tekuću porodičnu potrošnju. Čitav sistem u kome odrasli na prvi pogled funkcionišu sa lakoćom,²⁸ pokazuje se kao prostor u kome se udobno osećaju samo oni koji su lišeni humanosti, o čemu jasno govori uspeh jednog od pratećih likova: Ksanderova devojka Anja, koja je zapravo hiljadugodišnji demon pretvoren u devojku, snalazi se savršeno u vodama liberalnog kapitalizma, upravo zahvaljujući svojoj nepotpunoj čovečnosti.²⁹ Rešenje

---

²⁶ Danas je na IMDb (*The Internet Movie Database*) kategorisana kao akcija, drama, fantazija, <http://www.imdb.com/title/tt0118276/>.

²⁷ To se vidi već u prvoj sceni serije, gde je "sitna plavuša", koja sidljivo prati dečka kroz prazne, noćne hodnike gimnazije, zapravo vampir Darla. Ova scena jasno pokazuje i raskid sa klišeima nešto starijih tinejdžerskih serija *Beverli Hills* (*Beverly Hills, 90210*, 1990-2000) tipa, u kojima su devojke ovog tipa isključivo praznoglave lepotice, navijačice i kraljice mature, fizički i intelektualno slabašne, čiji je jedini cilj da nađu "ljubav svog života" i postanu supruge, majke i domaćice.

²⁸ U trenutku kada se Bafi učini da ne može da se izbori sa teškoćama, Džajs joj kaže "Tvoja majka se nosila sa ovakvim stvarima svo vreme. Rešavala je jednu po jednu krizu, bez potpore bilo kakvih supermoći. I sve je uspevala. Možeš i ti." (*Flooded*, 6.04).

²⁹ Kako sama kaže, ljudi o njoj misle: "Ne sviđa mi se ta Anja. Ona je novo ljudsko biće i čudno je bukvalna," ali je ipak savršeno samopouzdana, bar kada je posao u pitanju: "Bila sam jako dobra za ovu prodavnicu. Da nije bilo mene, Džajls bi bio prestrašeni starac koji gleda u kvartalnu poreznu prijavu i znoji se" (*Into the Woods*, 5.10).

koje serija nudi, prvo za srednju školu (na kraju treće sezone), a zatim i za čitav sistem (u finalnoj epizodi serije) jeste potpuno rušenje – stvaranje čistog prostora na kome bi mogli da budu izgrađeni neki novi, humaniji odnosi, što je po Vidonovom viđenju apsolutno neophodno da bi svet oko nas mogao da postane bolje mesto. Nije čudno da se u osmoj sezoni (koja je izašla samo u formi stripa) Bafi i njeni prijatelji smatraju teroristima, jer oni zapravo zagovaraju rušenje ukupnog zapadnog društvenog sistema, u ime humanosti.

Bafi u Srbiji

Prva sezona ove serije prikazivala se u Srbiji već krajem devedesetih godina 20. veka, na TV B92, a 2010/11 se prikazuje na SciFi kablovskom kanalu. Ni prvi put, a ni sada ona nije izazvala praktično nikakvu pažnju, za razliku od već pomenutog *Sumraka* koji je postao hit i među srpskim tinejdžerima, uprkos tome što nije bilo gotovo nikakvih medijskih i drugih javnih reakcija na njega. No, izgleda da se srpski adolescenti nisu prepoznali u seriji koja je na engleskom govornom području postala kulturna. Za to postoji više razloga (čak i ako isključimo veoma kasni termin tokom prvog prikazivanja serije na TV B92, koji nije bio prilagođen mlađim adolescentima), od kojih će ovde biti pomenuta samo dva, koja se tiču neposredno problema odrastanja i adolescentnog doba.

Kreirajući prostor u kome se odvija serija, Vidon je smestio Sanidejl, i to pre svega samu srednju školu u koju idu glavni likovi iz serije, na mesto koje se zove *Ždrelo Pakla (Hellmouth)*, iz koga stalno izvire najrazličitiji užasi. Sam autor je u jednom intervjuu rekao da je srednja škola pakao, što je, sudeći i po drugim produktima američke popularne kulture, istinski američki doživljaj. A ta škola je osnov čitavog društva: frustracije zbog zamišljenih nesposobnosti, teškoće u komunikaciji sa stvarnošću, odustajanje od ciljeva, nesigurnost u sopstvene sposobnosti – sve su to osećaji koji se oblikuju u adolescentnom dobu i prenose kasnije u odrasli život, u nove odnose koji se uspostavljaju u poslovnim i/ili emotivnim vezama. Ukoliko je srednja škola pakao, onda ona nikako ne može biti osnov za srećan i uspešan kasniji odrasli život, te bi ova serija, govoreći o užasima škole, trebalo da posluži kao putokaz i učilo za dostizanje zdravije budućnosti.

Jedan od ključnih problema o kojima ova serija govori jeste proces uspostavljanja odnosa unutar vršnjačke grupe: osećanje nesigurnosti, izolovanosti i izdvojenosti, koje je praćeno osećanjem neuspeha zbog sukobljenih zahteva postizanja ličnog uspeha s jedne strane i prihvaćenosti u vršnjačkoj grupi s druge strane. To se naročito odnosi na uspeh u smislu postizanja vodeće pozicije u vršnjačkoj grupi, koja je, međutim, uvek usko povezana sa fizičkim izgledom/sposobnostima, novcem (roditeljskim) i interesom koji se izaziva kod

suprotnog pola (ne obavezno tim redom, iako su ta tri parametra uzajamno povezana). Bilo kakvo odstupanje od idealtipskog standarda može se okrivljavati za ukupan neuspeh, kako to pokazuje razgovor između Bafi i njenog kolege koji želi da se ubije zato što se oseća neprihvaćenim jer, kako kaže: "svi mislite da sam ja idiot. Niski idiot". Po njegovom uverenju (a i sve druge dece koja se zbog bilo kakvog kompleksa osećaju inferiornim) "veliki je teret biti predivna i atletski građena... stvarno gadno" – odnosno: oni koji ispunjavaju standarde, nemaju nikakvih problema. Međutim, Bafi, u ime čitave svoje generacije, daje precizan komentar koji opisuje adolescentsko stanje:

"Moj život... Ponekad zna da bude odvratna da se ne može opisati. Ponekad više nego što mogu da podnesem. I ne samo moj. Svaka osoba tamo dole ignoriše tvoj bol zato što je preuzeta svojim. Predivni... Popularni... Tipovi koji te gnjave. Svi. Kad bi mogao da čuješ šta oni osećaju... Usamljenost... Zbunjenost... Izgleda tiho tamo dole, ali nije. Zaglušujuće je" (*Earshot*, 3.18). U Srbiji se ova vrsta problema gotovo uopšte ne razmatra, niti se o njoj govori. Iako je jedno (retko) istraživanje pokazalo da od prihvaćenosti u grupi zavisi i rezultat koji deca postižu tokom školovanja (Спасеновић 2009), elementi koji utiču na pozicioniranje u grupi nisu istraživani, niti se o njima vodi računa,³⁰ kao što ne postoji ni briga (na nivou društva) o tome kako će se osećaji razvijeni u adolescentsko doba odraziti na kasniji život te dece, ali i na društvo u celini.

Drugi bitan problem o kome serija vrlo eksplicitno govori je odnos nastavnika prema učenicima. Po tekstu serije, on u velikoj meri počiva na stereotipnom doživljaju svih adolescenata, što je u potpunosti odraženo u izjavi direktora škole koju Bafi pohađa, na početku druge sezone:

"Neverovatno je. Jedan dan je dvorište potpuno napušteno, prazno... A sledećeg, deca su svuda. Kao skakavci, gamižu svuda bezumno opsednuti samo hranom i parenjem... Uništavaju sve u vidokrugu u svojoj nemilosrdnoj, besmislenoj želji za postojanjem" (*When She Was Bad*, 2.01).

Opšte je mesto (poznato i deci, ali i roditeljima koji imaju decu osnovno ili srednjoškolskog uzrasta) da u školama u Srbiji nije uspostavljen čak ni relativno dobar odnos između nastavnika i učenika, ali ni to nikako nije tema o kojoj

---

³⁰ Komentar školskog psihologa posle samoubistva 19-godišnje devojke da je u školi imala "malo problema u početku da se uklopi jer su je deca zadirkivala zbog njenog naglaska. Osim toga, sve je bilo u redu", samo je jedan od mora očiglednih primera neprepoznavanja adolescentskih problema; *Blic* 2011. Jasno je da neprihvatanje od strane vršnjačke grupe nije moralo biti (i verovatno zaista nije bilo) jedini uzrok samoubistva, ali je isto tako jasno da je konstatacija "sve je bilo u redu" apsolutno netačna – ona je adekvatan odraz nedostatka interesovanja za adolescentske probleme. Komentari čitalaca (164) pokazuju da većina njih ne shvata da je u tom starosnom dobu moguća ikakva depresija, naročito ne ona koja bi rezultirala samoubistvom.

se javno govori. Da su stereotipi, koji gotovo u potpunosti odgovaraju citatu, prisutni i u Srbiji, vidi se i iz rezultata istraživanja stereotipa koje nastavnici imaju o adolescentima, a koji pokazuju

"(a) da se stereotipi nastavnika o mlađim adolescentima delimično podudaraju sa sadržajem široko rasprostranjenog koncepta o 'buri i stresu'; (b) da je taj koncept uglavnom zasićen negativnom percepcijom učenika od strane nastavnika i (v) da nastavnici učenike ređe opažaju kroz prizmu nekih pozitivnih osobina. Odnosno, nastavnici smatraju da te pozitivne osobine nisu 'tipične' odlike adolescenata ukoliko se posmatraju kao grupa" (Ђерић 2009, 131).

Dakle – stanje je manje-više isto, samo što se u Srbiji takvo stanje ne vidi kao problem.

Ukrštanjem straha od neuklapanja u vršnjačku grupu i nedostatka razumevanja proizašlog iz ponašanja baziranog na stereotipima koje profesori imaju o njima, tinejdžeri se nalaze u stanju stalne frustracije, te nije čudno što likovi iz serije na kraju svog školovanja kažu:

"Narode, razmislite malo: preživeli smo. Bila je to proketo teška borba!
Ne borba... Škola" (*Graduation Day II*, 3.22).

Jedini način da se izbori s užasom srednje škole, da se sistem izmeni na bolje, jeste – rušenje i napuštanje. U seriji je škola i bukvalno srušena, pokazujući metaforički da se, ne samo škola, već čitav period adolescencije, mora napustiti bez žaljenja i bez mogućnosti povratka. Oni koji ostaju vezani za uspehe postignute u srednjoj školi, koji ne nastave da se razvijaju posle nje savladavajući probleme koji se umnožavaju, imaju sve šanse da – u svetu koji ceni jedino pobeđe – ostanu gubitnici, nezadovoljni i sobom i svojom okolinom (*The Witch*, 1.03).

Suočiću se sa strahom...

Tamo gde je strah prošao, neće biti ničega.

Preostaću samo ja

U Srbiji se problemima ove vrste niko ne bavi, niti imaju značajniju medijsku pažnju. Istraživanja paralela između doživljaja škole u britanskim/američkim koledžima i u evropskim gimnazijama (na primeru Francuske) pokazala su da je u evropskom sistemu obrazovanja, gde mladi u školi provode samo vreme predviđeno za nastavu (dok u Engleskoj i Americi u školi imaju i sportske i vannastavne aktivnosti, te u njoj provode veći deo dana), identifikacija sa školom znatno slabija, kao i da škola ima relativno mali uticaj na život mladih van časova (Joksimović 2004, 3). Samim tim i frustracije kojima su tinejdžeri izlo-

ženi tokom svog školovanja moraju biti manje, iako to nikako ne znači da ih uopšte nema. Takmičarski odnos unutar grupe kod omladine u Srbiji nikako nije presudan za oblikovanje odnosa prema sebi, školi i svetu, zahvaljujući insistiranju na ne-takmičarskom vaspitavanju³¹ i manjku razvijanja liderskih ambicija kod učenika. Zbog toga ni sukob između težnje/potrebe da se bude drugačiji/izdvojen/različit, dakle – individua koja uspostavlja svoje mesto unutar vršnjačke grupe ne samo zahvaljujući fizičkim kvalitetima (sport, lepota), nego znanjem i angažovanjem u nekoj od sfera delovanja koja nije isključivo fizička s jedne strane, i težnje da se zadovolje kriterijumi pripadanja grupi uspostavljeni na osnovu dominantnih kulturnih obrazaca s druge strane, u Srbiji nije jedan od najvećih problema odrastanja, ali to nikako ne znači da njega uopšte nema.

Generalno gledano, škola kao da nije ključni problem adolescenata u Srbiji. Deca koja su odrastala uz slogan "Dačo, care, ne daj pare", što je bio poziv za nastavak beskrajnih štrajkova prosvetnih radnika, zbog kojih se tokom devedesetih godina prošlog veka ili nije išlo u školu, ili je nastava bila skraćena, uz realni horor novosadskih TV Dnevnika u 5 sati popodne, s detaljnim snimcima iskasapljenih tela stvarnih ljudi, u višegeneracijskim porodicama u kojima je namicanje sutrašnjeg ručka bio svakodnevni izazov i gde se bilo kakvo osamostaljivanje niti očekivalo, niti mu se nadalo, imala su potpuno drugačiji skup problema od onih sa kojima su se suočavali adolescenti u Americi. Ono što su tamo bili problemi stvarnog, svakodnevnog života, ovde je izgledalo kao ideal koji nikada neće biti dostignut, u okviru koga su "sitni detalji" izgradnje ličnog identiteta i stabilne, samosvojne ličnosti smatrani potpuno trivijalnim.

S druge strane, samo školovanje kao da se u Srbiji ne smatra preterano značajnim, ma koliko se deklarativno o tome govorilo. Na Zapadu se, iako se sam proces školovanja vidi kao frustrirajući, obrazovanje smatra vrhunskom vrednošću, presudnom za postizanje životnog uspeha. O tome jasno govori zabrinutost tinejdžerke suočene sa finansijskim problemima u kući:

"Misliš da ćemo gladovati? (...) Nema šansi da ću morati da napustim školu da bi sklapala jeftine igračke u neprovetroj radionici?" (*Flooded*, 6.04)

Za razliku od mladih na Zapadu, u Srbiji je tokom poslednjih 20 godina za veliki broj tinejdžera školovanje izgledalo kao gubljenje vremena, dok neki loše pismeni i potpuno neobrazovani ljudi postižu medijske i ekonomske usp-

---

³¹ Istraživanje preferiranih vaspitnih stilova, iako brojčano pokazuje da postoji podrška vaspitanju usmerenom ka razvijanju autonomnih ličnosti, istovremeno je ona znatno manja nego u drugim evropskim državama. Sklona sam da se složim sa Pavlovićevom pretpostavkom da je takav rezultat istraživanja pre "samo verbalna podrška određenom vaspitnom stilu koja ne ukazuje na prisutnost dubinskih dispozicija pojedinca", nego "pokazatelj istinske posvećenosti podsticanju razvoja autonomne ličnosti" (Pavlović 2010, 70), iako sam autor smatra da su za potvrdu tog zaključka neophodna dalja istraživanja.

ehe (kako to mediji prikazuju i u domaćim serijama i u rialitijima raznih vrsta). Nemogućnost da se pronađe posao, bez obzira na stepen školske spreme, samo doprinosi takvom viđenju sveta i određivanja svog mesta u njemu. Čak i sasvim objektivno posmatrano, i oni koji su uspešno završili školu mogli bi da se nađu u zagušljivoj tekstilnoj radionici, u kojoj se radi na crno, za vrlo malu sumu novca,³² tako da nije čudno što školovanje za veliki broj tinejdžera ne izgleda kao adekvatan izlaz iz realnih životnih problema.

I, na kraju, u Srbiji individualni uspesi nikada nisu bili vrednovani kao na Zapadu, jer se individualnost nije razvijala: ni seoska balkanska društva, čiji su se strukturalni zaostaci održali u porodičnim odnosima sve do kraja 20. veka, ni pravoslavlje kao dominantna religija, niti komunizam/socijalizam nisu stimuli-sali individualni razvoj, nego naprotiv – insistirali su na uklapanju u grupu i oblikovanje isključivo grupnih identiteta (Gavrilović 2004). Zbog toga rešavanje problema pojedinaca tokom njihovog odrastanja, naročito suočavanje s različitim vrstama strahova, posle čega bi možda moglo da se postigne "preostaću samo ja", nije ideja koja je u Srbiji stimulisana. Očito je bolje da um bude mrtav, ali da to bude kolektivno, kako to pokazuje domaća medijska ponuda.

Umesto *Bafi ubice vampira*, tinejdžeri u Srbiji zajedno sa starijim generacijama, s kojima dele i svakodnevicu (roditelji, babe i dede), s pažnjom prate rialitije ("Veliki brat", "Farma", "Dvor" i niz drugih), latinoameričke i druge sapunice (hrvatske, turske, domaće), pseudotradicijske predstave seoskog života ("Selo gori, a baba se češlja", "Moj rođak sa sela"), romanticizirane transpozicije književnih tekstova iz prve polovine 20. veka (adaptacije romana Mir-Jam) ili beskrajno ponavljane serije koje su proizvedene tokom devedesetih godina prošlog veka ("Bolji život", "Srećni ljudi", "Tajna porodičnog blaga", itd.) – od čega ni jedan od ponuđenih programa ne govori o specifičnim problemima odrastanja, a najveći do njih ni o stvarnom svetu uopšte.³³ Zbog toga nije čudno što je otužno sladunjava priča *Sumraka* našla plodno tlo i među srpskim adolescentima – ona se u suštini ne razlikuje mnogo od ostalog što im se, u vidu zabave, nudi kao poželjan pogled na svet.

Strah se u svim ovim medijskim produktima nigde ne pojavljuje – on je nešto o čemu se dosledno čuti. No, to je izgleda normalno. Analizirajući ciklu-

---

³² Procenat nezaposlenih sa srednjom, višom i visokom stručnom spremom u Srbiji je 2009. godine bio 79,4%, od čega najveći deo od 68,6% čine upravo oni sa završenom srednjom školom. Kako po popisu iz 2002. godine 45,7% stanovništva Srbije ima osnovnu školu ili manje, a oni u strukturi nezaposlenih učestvuju samo sa 20,6%, jasno je da uspešno završavanje srednje škole ne garantuje i uspeh u životu (podaci: Статистички годишњак Србије 2010).

³³ Čak i one domaće TV serije koje se dotiču stvarnog života (Трифунović 2009, Trifunović 2009), zapravo se uklapaju u opštu sliku, gde je medijska produkcija "utočište nacionalne nade, sabirno mesto svih srpskih iluzija" (Цвјетићанин 2010, 66).

se izuzetne popularnosti horora, King je utvrdio da je horor kao žanr prisutan u periodima kada postoje ekonomski i/ili politički problemi s kojima ljudi moraju da nauče da žive, ali ne i onda kada su suočeni s "primerima užasa u svojim sopstvenim životima" (King 2006, 43). U devedesetim godinama 20. veka svako ko je živeo u Srbiji bio je suočen s primerima užasa u sopstvenom životu, bilo da su ga oni ugrožavali fizički, ili samo ekonomski, intelektualno i emotivno. No, i posle dvehiljadite godine, kao da se ništa značajno nije promenilo – opšta nesigurnost i nedostatak perspektive i dalje postoje.

Komentar "najteža stvar na ovom svetu ... je živeti u njemu" (*Gift*, 5.22), koji bi se mogao smatrati motom čitave serije *Bafi ubica vampira* nije poruka koju mladi, a izgleda ni odrasli građani Srbije, žele da usvoje kao deo obrazovanja za odrastanje.³⁴ Ideja da se uspeh *osvaja*, da se do njega dolazi samo istrajnim radom, stalnom borbom sa svakodnevicom i stalnim prevazilaženjem različitih vrsta strahova koje generiše savremeno društvo, u Srbiji nije naročito popularna. Naprotiv – ovde postoji stalna praksa medijskog, a i državnog plašenja naroda informacijama (u okviru različitih oblika tumačenja stvarnosti u informativnim segmentima medijske proizvodnje),³⁵ čime se Srbija uključila u globalnu strategiju emocionalne kontrole stanovništva. Istovremeno, medijski proizvodi namenjeni zabavi odbijaju da govore o realnim strahovima, jer "sve dok se ništa strašno ne pojavljuje u simulakrumu, njegove ideološke implikacije nemaju težinu realnog za sedativiranu publiku televizijskog spektakla. Šta više, onaj njen deo koji je uspešno indoktriniran (...) zahvalno dočekuje novi talas umirujuće-raspirujućih tonova, kao odbranu od neprijateljske realnosti i utešan odgovor na sva neprijatna pitanja koja bi ona mogla da postavi" (Цвјетићанин 2010, 66).

Upravo zbog toga je *Bafi ubica vampira* serija koja nije imala šansu da uspe na srpskom medijskom nebu, gde se o strahu kao kulturno oblikovanoj i kulturom proizvedenoj emociji ne govori,³⁶ možda upravo zbog straha da se njegovo postojanje prizna.

---

³⁴ O specifičnim porukama kao što je zalaganje za rodnu i rasnu ravnopravnost, izgradnju kvalitetnijih generacijskih odnosa i opštu humanizaciju društva, kao i preispitivanje odnosa prema religiji, odnosa između ljubavi i seksa, odnosa individue i kolektiva i/ili ekonomskih odnosa u liberalnom kapitalizmu biće reči na drugom mestu, jer obim ovog teksta ne dozvoljava razmatranje ni jednog od ovih pitanja.

³⁵ Treba se samo setiti kampanja povodom "ptičjeg" A(H5N1) i "svinjskog" A(H1N1) gripa, koje je država sprovodila tokom 2003-2004. i 2009. godine, a koje su bile apsolutno medijski podržane. Slično, medijsko generisanje straha ponavlja se i u slučaju urbane legende o kanibalima u Šapcu (Kovačević 2008).

³⁶ U zapadnim humanističkim naukama, s druge strane, to je tema koja se ubrzano razvija od poslednje decenije 20. veka, a naročito posle napada na Svetski poslovni centar u Njujorku 11. septembra 2001. Tokom poslednjih nekoliko godina na Zapadu je objavljen veliki broj knjiga koje čitavu zapadnu civilizaciju, naročito njen anglo-

* * *

Poznati horor pisac Klajv Barker kaže da je "naš ukus za čudno, morbidno ili paradoksalno, nasuprot onome što smo naučili da verujemo, znak našeg dobrog zdravlja" (Cavallaro 2002, 7), dok drugi autori veruju da je bujanje horora-kao-žanra na Zapadu reakcija na ponašanje "fundamentalističkih grupa" koje se bore da iz muzejskih postavki, galerijskih izložbi, televizije, interneta, časopisa, muzičke i video produkcije izbace sve što reprezentuje, ili čak samo aludira na "kulturnu tamu" (Cavallaro 2002, 13). Serija *Bafi ubica vampira*, govoreći otvoreno o različitim oblicima kulturom generisane tame, je istovremeno odraz zdravlja i terapeutsko sredstvo, te nije čudno što se u nizu škola koristi i u nastavi (cf. Kreider, Winchell 2010). Svojom uvrnutom realnošću, ona pokazuje isto što i svaka dobra fantastika: pokazuje naš svet kao udaljen i čudan, često gotovo monstroznan, ali i mogućnosti da se on savlada. Jezikom fantastike ova serija govori o realnosti i postavlja sva ona neprijatna pitanja koja publika u Srbiji ne želi da čuje (ona koja su pomenuta u ovom tekstu, ali i veliki broj drugih³⁷). Ona je, upravo zbog toga, "bliže istini, no što socijalni realizam ikada može da dostigne" (Quadfasel 2007). A istina u Srbiji izgleda da nije na ceni.

Literatura

- Blic. 2011. Devojke skok u reku najavile SMS-om, *Blic* 08. 03, <http://www.blic.rs/Vesti/Hronika/239955/Devojke-skok-u-reku-najavile-SMSom>
- Burr, Vivien. 2005. Scholar/shippers and Spikeaholics. Academic and fan identities at the Slayage Conference on Buffy the Vampire Slayer, *European Journal of Cultural Studies* 8 (3): 375-383.
- Cavallaro, Dani. 2002. *Gothic Vision. Three Centuries of Horror, Terror and Fear*. London: Continuum International Publishing.
- Цвјетићанин, Тијана. 2010. Чији 'Рођак са села'? – идеолошко читање једног медијског текста, *Гласник Етнографског института САНУ* 58 (1): 57-68.
- Ђерић, Ивана. 2009. Садржај стереотипа наставника о адолесцентима, *Зборник Института за педагошка истраживања* 41 (1): 131-146.
- Gavrilović, Ljiljana. 2004. "Implicitna ideologija kao ograničavajući faktor multikulturalizma". U: Ljubiša Mitrović, Dragoljub Đorđević, Dragan Todorović (ur.), *Modeli kulturne politike u uslovima multikulturalnih društava na Balkanu i evro-integracionih procesa*, 111-118. Niš: Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Institut za sociologiju.

saksonski deo, vide kao kulturu stalno generisanih i stalno rastućih strahova. Jedina meni poznata domaća antropološka sudija straha je Kovačević, Žikić, Đorđević (2008).

³⁷ Pitanja o ljubavi i seksu, religiji, moralu, granicama ljudskosti i niz drugih.

- Herbert, Frenk. 1996/1965. *Muad'dib*. Prevod: Zoran Živković. Beograd: Polaris.
- Joksimović, Snežana. 2004. Komunikacija u nastavi i psihosocijalna klima škole, *Pedagogija* 2/04: 1-11.
- King, Stephen. 2006/1981. *Dance Macabre*. London: Hodder Paperbacks.
- Kirby-Diaz, Mary. 2009. *Buffy and Angel conquer the Internet: essays on online fandom*. Jefferson NC: McFarland.
- Kovačević, Ivan. 2008. "Strah i panika. Sociološka priča o šabačkim kanibalima". U: Ivan Kovačević, Bojan Žikić, Ivan Đorđević, *Strah i kultura*, Etnološka biblioteka 38. Beograd: Srpski genealoški centar i Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.
- Kovačević, Ivan, Bojan Žikić, Ivan Đorđević. 2008. *Strah i kultura*, Etnološka biblioteka 38. Beograd: Srpski genealoški centar i Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.
- Kreider Jodie, Meghan Winchell. 2010. *Buffy in the Classroom: Essays on Teaching with the Vampire Slayer*. Jefferson NC: McFarland.
- Павловић, Зоран. 2010. Социодемографски чиниоци вредновања аутономног и конформистичког васпитног стила у Србији, *Зборник Института за педагошка истраживања* 42 (1): 56-73.
- Quadfasel, Lars. 2007. *Frankfurt School at Sunnyside High. BiVS and the critique of culture industry*. Conference "Buffy Hereafter: From the Whedonverse to the Whedonesque", Istanbul, October 17-19
- SFX 200 Poll Results*, 18/08/2010, <http://www.sfx.co.uk/2010/08/18/sfx-200-poll-results/1/>
- Спасеновић, Вера. 2009. Квалитет социјалних односа и школско постигнуће ученика различитог узраста, *Зборник Института за педагошка истраживања* 41 (2): 331-348.
- Статистички годишњак Србије 2010*. Beograd: Републички завод за статистику
- Trifunović, Vesna. 2009. Концептуализација губитника и добитника транзиције у popularnoj kulturi, *Etnoantropološki problemi* 4 (1): 107-121.
- Трифуновић, Весна. 2009. Типизација приватника у периоду прве транзиције – пример домаћих серија, *Гласник Етнографског института САНУ* 57 (1): 135-146.
- Wilcox Rhonda. 2005. *Why Buffy Matters: The Art of Buffy the Vampire Slayer*. London: I. B. Tauris & Company, Limited.

Ljiljana Gavrilović

Ethnographic Institute SASA, Belgrade

Buffy the Vampire Slayer: A Superheroine, but not in Serbia

This paper discusses the television series *Buffy the Vampire Slayer*, more specifically, its enormous popularity in the United States, Western Europe and Australia, and the absence of any reaction to the series in Serbia. By compari-

ng themes regarded as important in western societies to the current situation in Serbia, the analysis shows that *Buffy the Vampire Slayer* is a series that could not have gained popularity in Serbia because it uses the language of fantasy to speak about reality and pose unpleasant questions, which the Serbian public does not wish to hear.

Key words: *Buffy the Vampire Slayer*, TV series, vampire, fear, culture, Serbia

Buffy contre les vampires: superheroïne, mais non en Serbie

Dans l'article est discutée l'énorme popularité de la série TV *Buffy contre les vampires* en Amérique, Europe occidentale et en Australie et une absence totale de réaction à cette série en Serbie. Par une analyse comparée des thèmes considérés comme importants dans les sociétés occidentales et la situation actuelle en Serbie, il s'avère que *Buffy contre les vampires* est une série qui n'a pu devenir populaire en Serbie car elle parle de la réalité dans le langage - du fantastique et pose des questions gênantes que le public en Serbie ne veut - pas entendre.

Mots clés: Buffy contre les vampires, série TV, vampire, peur, culture

Primljeno: 09.03.2011

Prihvaćeno: 16.03.2011